अस्वीकरण

नेपालीमा अनुवाद गरिएको मामिलाको निर्णय पक्षकारले आफ्नो भाषामा बुझ्नु को लागि मात्र हो। सबै व्यावहारिक र आधिकारिक उद्देश्यका लागि, फैसलाको अंग्रेजी संस्करण नै प्रामाणिक हुनेछ र कार्यान्वयनको उद्देश्यका लागि पनि अंग्रेजी भाषा मै जारी भएको फैसला मान्य हुनेछ।

[२०२४] १ एससीआर १२१९: २०२४ इन्स्क ९३

ओमदेओ बालिराम मुसले र अन्य

विरुद्ध

प्रकाश रामचन्द्र ममिद्वार र अन्य

(विशेष अनुमति याचना (सि) नं. ११२५८/२०१५)

२४ जनवरी २०२४

[पामिदिघन्टम श्री नरसिंह र अरविन्द कुमार, न्यायाधीश।]

विचारणीय मुद्दा

के उच्च न्यायालय ले पुनरावेदन मामिला (घोषणा मामिलामा) पुनर्स्थापना गर्ने निवेदन र विलम्ब माफी निवेदन खारेज गर्दा त्रुटि गरेको छ।

मुख्य बुँदाहरू

मामिला – सम्पत्ति सम्बन्धी घोषणा मामिला गैरहाजिरीका कारण खारेज - पुनर्स्थापना निवेदन खारेज - पुनरावेदन खारेज - उच्च न्यायालयले पुनरावेदन मामिला खारेज - पुनरावेदन मामिला पुनर्स्थापना र विलम्ब माफी निवेदन उच्च न्यायालयले खारेज – त्यस विरुद्ध विशेष अनुमति याचिका।

निर्धारण गरियो: तथ्यहरूबाट स्पष्ट छ कि सन् १९८२ मा दायर भएको मामिला जारी नै भएन, किनभने म्याद नै जारी भएन - चालिस वर्ष अगाडि कथित अनधिकृत बिक्री सम्बन्धी सन् १९८२ को मामिला अहिले एकभन्दा बढी कारणले निरर्थक भइसकेको छ - विशेष अनुमति याचिका खारेज गरिन्छ। [अनुच्छेदहरु १३, १५]

सान्दर्भिक शब्दावली

घोषणा मामिला; पुनरावेदन मामिला; पुनर्स्थापना निवेदन; ढिलाइ माफी; गैरहाजिरी; म्याद; निरर्थक।

मामिलाको उद्गम

असाधारण अपील क्षेत्राधिकार: विशेष अनुमति याचिका नं. ११२५८/२०१५

मुम्बई उच्च न्यायालय, नागपुरको मिति ०५.११.२०१४ को फैसला र आदेशबाट एमसीए स्टेट. नं १२२७५/२०१३ मा सीआरए नं २८४/ २००३ मा सीए (सीएओ) नं ११०९/२०१३

पक्षहरूका प्रतिनिधित्व

याचिकाकर्ताहरूको तर्फबाट जयश्री सातपुटे, मंजू जेटली, वकिलहरु।

उत्तरदाताहरूका लागि सत्यजित ए. देसाई, सिद्धार्थ गौतम, अभिनव के. मुत्यालवार, गजानन एन. तिरथकार, विजय राज सिंह चौहान, लुव कुमार, अनन्या थाप्लियाल, सुश्री अनघा एस. देसाई, वकिलहरु।

सर्वोच्च न्यायालयको फैसला/आदेश

<u>आदेश</u>

१. यो विशेष अनुमति याचिका एउटा देवानी पुनरावेदन निवेदन पुनर्स्थापना गर्ने निवेदन[१] र ढिलाइ माफी निवेदन निरासाभरी खारेज गरेको उच्च न्यायालयको निर्णयविरुद्ध छ। तथ्य यस्तो छः

२. याचिकाकर्ताले साधारण प्रार्थना गरेका छन् कि संयुक्त परिवारको सम्पत्ति तिनका बाबुले बिक्री लिखत मार्फत सन् १९८० मा तेस्रो पक्षलाई गलत तरिकाले बेचेको हुनाले घोषणा मामिला गरिएको हो।

३. उत्तरदाता नं. २ का कानुनी हकवालालाई सूचना तामेलीको प्रक्रिया शुल्क नतिरेको कारण मामिला गैरहाजिरीबाट खारेज भयो। त्यसैले, याचिकाकर्ताले सन् १९९३ मा पुनर्स्थापना निवेदन दायर गरे।

४. सात वर्षपछि पुनर्स्थापना निवेदनमाथि विचार गरियो र न्यायालयले गत ०४.०२.२००० मा यो आधारमा खारेज गर्यो कि यो सिपिसीको अनुच्छेद IX नियम ९ अन्तर्गत दायर गरिएको थियो जबकि यो सिपिसीको अनुच्छेद IX नियम ४ अन्तर्गत दायर गर्नुपर्ने थियो किनकि मामिलालाई सिपिसीको अनुच्छेद IX नियम २ अन्तर्गत खारेज गरिएको थियो। याचिकाकर्ताले यो आदेश विरुद्ध पुनरावेदन गरे।

५. तीन वर्षपछि, मिति २५.०६.२००३ मा पुनरावेदन खारेज भयो। याचिकाकर्ताले पुनरावेदन मामिला दायर गरे जसमा उच्च न्यायालयले सुनुवाइ म्याद जारी गर्यो।

६. उच्च न्यायालयमा पुनरावेदन विचाराधीन रहँदा, याचिकाकर्ताले धेरै समयसम्म उत्तरदाता नं. ८ लाई नाम सम्बन्धी केही समस्याका कारण म्याद बुझाउन सकेनन्। धेरै पर्खिंदा पछि, उच्च न्यायालयले गत ०१.१२.२००५ मा परित्यक्ष आदेश दियो कि दुई हप्ताभित्र आपत्ति हटाइएन भने पुनरावेदन मामिला न्यायालयको सन्दर्भबिना खारेज हुनेछ।

१. एमसीए नं १२२७५/२०१३ मा सीआरए नं २८४/२००३ मा सीए नं ११०९/२०१३, मिति ०५.११.२०१४।

७. गत १२.१२.२००५ मा, याचिकाकर्ताका वकिलले उत्तरदाता नं ८ को नामसंशोधनको निवेदन तयार गरेको भनिएको छ र त्यसको प्रतिलिपि उत्तरदाताका वकिललाई पनि बुझाइएको थियो तर त्यसैबीचमा परित्यक्ष आदेश लागू भयो र गत १५.१२.२००५ मा पुनरावेदन मामिला खारेज भयो।

८. पुनरावेदन मामिला खारेज भएपछि पनि, याचिकाकर्ताले गत २१.१२.२००५ मा उत्तरदाता नं ८ को नामसंशोधन निवेदन दायर गरे।

९. दुःखद कथा निरन्तर रह्यो। सन् २०११ मा, अर्थात छ वर्षपछि, याचिकाकर्ताले आफ्नो छोराद्वारा पुनर्स्थापना गर्न सहायक याचिका दायर गरे। छोराको शपथपत्र अभिलेखमा राखियो। तर, उच्च न्यायालयले गत ०३.०७.२०१३ को आदेशद्वारा मूल पक्षद्वारा नलिइएको आधारमा मात्र सहायक याचिका खारेज गर्यो।

१०. उल्लिखित आदेशको मद्देनजर, सन् २०१३ मा याचिकाकर्ताले आफैंले पुनरावेदन मामिला पुनर्स्थापना र ढिलाइ माफीको लागि अर्को निवेदन दायर गरे। उच्च न्यायालयले गत ०५.११.२०१४ को यहाँ आलोचित आदेशबाट पुनर्स्थापना निवेदन खारेज गर्यो।

११. कथा यहीं सकिएन। याचिकाकर्ताले तत्पश्चात उक्त आलोचित आदेश विरुद्ध विशेष अनुमति याचिका दायर गरे र यस न्यायालयले गत ०६.०४.२०१५ मा सुनुवाइ म्याद जारी गर्‌यो।

१२. सन् २०१५ देखि यो मामिला यस न्यायालयमा विचाराधीन छ। मामिलाको कारबाहीहरूले संकेत गर्दछ कि सन् २०१५ र २०२४ को बिचमा विशेष अनुमति याचिका धेरैपटक सूचीकृत भयो तर केही उत्तरदाताहरूलाई म्याद पुर्रा नभएकाले सुनुवाइ हुन सकेन।

१३. मालथिको तथ्यहरूले संकेत गर्दछ कि सन् १९८२ मा दायर मामिलामा म्याद नै जारी भएन। यो कुरा वकिल, न्यायाधीश र देवानी न्यायालयको कारबाहीसँग परिचित व्यक्तिहरूका लागि आश्चर्यजनक नहुन सक्छ। वास्तविक खतरा त हामीले यो अवस्थालाई स्वीकार्छौं र व्यवस्थित समस्याको रूपमा यसलाई निरन्तरता दिन्छौं। जबसम्म हामी यो अवस्था अस्वीकार्य छ भन्ने विश्वास गर्दैनौं र त्यसअनुसार कार्य गर्दैनौं, नागरिकहरूको साधारण राहतको लागि न्यायालयको शक्ति, अधिकार र क्षेत्राधिकार समय बित्दै गर्दा नष्ट हुनेछ। यो कुनै हालतमा स्वीकार्य हुँदैन।

१४. यो अवस्था सुधार्न र कुनै अवैधता विरुद्ध साधारण, छिटो र सहज उपचार उपलब्ध गराउन कुनै समाधान, विचार र प्रतिबद्धता हुनुपर्छ। हामीले यसलाई भविष्यमा सुधार गर्न के भएको छ त्यो नोट गर्न र त्यसबारे चर्चा गर्न मात्र उल्लेख गरेका छौं।

१५. यस मामिलामा फर्किएर हेर्दा, हामीले नोट गरेकाछौं कि सन् १९८२ मा दायर मामिला बाबुद्वारा गरिएको चालीस वर्ष अगाडिको कथित अनधिकृत बिक्रीसम्बन्धी हो। एकभन्दा बढी कारणले मामिला निरर्थक भइसकेको छ। विशेष अनुमति याचिका खारेज गरिन्छ।

१६. विचाराधीन निवेदन(हरू) पनि निस्पत्ति भएका मानिनेछन्।

मुख्य बुँदाहरू तयार गर्नेः बिभूति भूषण बोस

मामिलाको परिणामः विशेष अनुमति याचिका खारेज।